

خطوط تحقیقاتی و اولویتهای پژوهشی مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

(Social Determinants of Health Research Center; SDH Research Center)

دانشگاه علوم پزشکی اراک

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

خطوط تحقیقاتی و اولویت‌های پژوهشی مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت (SDH) دانشگاه علوم پزشکی اراک

۱- لاین‌های تحقیقاتی (Research Lines):

۱) عدالت در سلامت و نابرابری‌های سلامت

- شناسایی، اندازه‌گیری و تحلیل نابرابری‌های سلامت در جمعیت‌های مختلف استان
- بررسی عوامل ساختاری و اجتماعی ایجادکننده نابرابری در دسترسی به خدمات سلامت
- مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت گروه‌های آسیب‌پذیر (مهاجران، حاشیه‌نشینان، افراد دارای معلولیت)
- بررسی تأثیر بحران‌ها (جنگ، تحریم، بلایای طبیعی) بر تشدید نابرابری‌های سلامت

۲) تأثیر عوامل اقتصادی بر سلامت

- مطالعه ارتباط فقر، درآمد، اشتغال و امنیت شغلی با شاخص‌های سلامت
- بررسی نظام‌های تأمین مالی سلامت و حمایت‌های اجتماعی
- تحلیل تأثیر عوامل اقتصادی بر سلامت روان و شیوع اختلالات روانی
- مطالعه رابطه وضعیت اقتصادی با سوءمصرف مواد و اعتیاد در گروه‌های مختلف

۳) آموزش، سواد سلامت و توانمندسازی

- بررسی تأثیر سطح تحصیلات و سواد سلامت بر رفتارهای سلامتی
- طراحی و ارزیابی مداخلات آموزشی برای ارتقای سلامت جمعیت‌های آسیب‌پذیر
- مطالعه سواد سلامت رسانه‌ای (Media Health Literacy) و تأثیر آن بر سلامت
- بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های دیجیتال بر سلامت روان و رفتارهای سلامتی
- طراحی برنامه‌های آموزشی سلامت برای دانش‌آموزان و نوجوانان

۴) محیط فیزیکی و اجتماعی سلامت

- مطالعه تأثیر مسکن، حمل و نقل، فضای سبز و ایمنی محله‌ای بر سلامت
- بررسی نقش سرمایه اجتماعی، انسجام جامعه و حمایت‌های خانوادگی
- تحلیل تأثیر بحران‌ها و درگیری‌های اجتماعی بر سلامت روان و اجتماعی
- مطالعه محیط‌های آموزشی و تأثیر آن بر سلامت روان دانش‌آموزان
- بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در شکل‌دهی به محیط اجتماعی سلامت

۵) نظام سلامت و دسترسی به خدمات

- تحلیل موانع دسترسی جغرافیایی، مالی و فرهنگی به خدمات سلامت
- ارزیابی سیاست‌ها و برنامه‌های نظام سلامت از منظر عدالت محوری
- بررسی دسترسی گروه‌های آسیب‌پذیر به خدمات سلامت روان و اعتیاد
- مطالعه نظام‌های مدیریت بحران در سلامت و پاسخگویی به نیازهای ویژه

۶) سلامت در طول عمر

- بررسی عوامل اجتماعی تعیین‌کننده سلامت مادر و کودک
- مطالعه تعیین‌کننده‌های اجتماعی سالمندی سالم
- بررسی سلامت روان مادران باردار و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
- مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت دانش‌آموزان در دوره‌های مختلف تحصیلی
- تحلیل تأثیر عوامل اجتماعی بر سلامت جوانان و نوجوانان

۷) سلامت، ایمنی و رفاه شغلی

الف) عوامل تعیین‌کننده اجتماعی سلامت شغلی

- بررسی سلامت شغلی بر اساس موقعیت اجتماعی-اقتصادی، جنسیت و وضعیت مهاجرت کارکنان
- مطالعه تأثیر فرهنگ سازمانی، رهبری و حمایت اجتماعی بر سلامت روان و ایمنی کارکنان
- تحلیل موانع دسترسی به خدمات سلامت شغلی برای گروه‌های آسیب‌پذیر در محیط‌های کاری
- بررسی سلامت روان در محیط‌های کاری پراسترس و مشاغل سخت

ب) مداخلات، ارزیابی و سیاست‌گذاری سلامت شغلی

- طراحی و ارزیابی مداخلات جامعه‌محور و مشارکتی برای ارتقای سلامت شغلی در صنایع و سازمان‌ها
- ارزیابی تأثیر سیاست‌های کلان و قوانین کار بر شاخص‌های سلامت و ایمنی شغلی
- توسعه شاخص‌های ترکیبی سلامت شغلی با رویکرد عوامل اجتماعی و ارزیابی نظام‌های مدیریت ایمنی و سلامت شغلی (HSE)
- طراحی برنامه‌های پیشگیری و مدیریت بحران در محیط‌های کاری

۲- اولویت‌های پژوهشی (Research Priorities):

۱) اولویت‌های ملی-استانی:

- تدوین پروتکل نابرابری‌های سلامت استان مرکزی بر اساس شاخص‌های ترکیبی
- بررسی تأثیر تحریم‌ها، تورم و بحران‌های اقتصادی بر دسترسی به خدمات سلامت و دارو در گروه‌های کم‌درآمد
- طراحی و ارزیابی مداخلات جامعه‌محور برای کاهش نابرابری‌های سلامت در مناطق محروم استان
- مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت روان و شیوع اختلالات روانی در گروه‌های مختلف سنی و جنسیتی استان
- بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی بر سلامت روان جوانان و نوجوانان استان
- مطالعه سواد سلامت و سواد سلامت رسانه‌ای در جمعیت استان و طراحی مداخلات ارتقادهنده
- بررسی شیوع و عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد و سوءمصرف مواد در استان
- طراحی و ارزیابی برنامه‌های مدیریت بحران سلامت با تمرکز بر گروه‌های آسیب‌پذیر
- مطالعه سلامت مادران باردار و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در مناطق مختلف استان
- بررسی سلامت دانش‌آموزان و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در مدارس استان

۲) اولویت‌های روش‌شناسی و بین‌رشته‌ای:

- توسعه و رواسنجی ابزارهای سنجش عوامل اجتماعی سلامت مناسب بافت ایرانی
- کاربرد روش‌های ترکیبی (کیفی-کمی) در مطالعه مسائل پیچیده سلامت اجتماعی
- استفاده از داده‌های بزرگ و هوش مصنوعی در شناسایی الگوهای نابرابری سلامت
- طراحی مطالعات طولی برای بررسی تأثیر بلندمدت عوامل اجتماعی بر سلامت
- بکارگیری رویکرد مشارکتی مبتنی بر جامعه در طراحی و اجرای پژوهش‌ها
- توسعه روش‌های ارزیابی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سلامت
- طراحی روش‌های سنجش سواد سلامت رسانه‌ای در جمعیت ایرانی

۳) اولویت‌های بین‌المللی و نوآورانه:

- بررسی تأثیر تغییرات اقلیمی بر نابرابری‌های سلامت در مناطق مختلف استان
- مطالعه تطبیقی سیاست‌های کاهش نابرابری سلامت در کشورهای مختلف
- ارزیابی تأثیر فناوری‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی بر دسترسی به خدمات سلامت برای گروه‌های محروم
- بررسی تأثیر همه‌گیری‌ها (مانند کووید-۱۹) و بحران‌های بین‌المللی بر تشدید نابرابری‌های سلامت
- مطالعه اقتصاد سیاسی سلامت و تأثیر سیاست‌های کلان بر عدالت در سلامت
- طراحی و ارزیابی مداخلات زودهنگام در دوره‌های حساس زندگی (کودکی، نوجوانی، بارداری)
- بررسی تأثیر نظام‌های غذایی و امنیت غذایی بر سلامت جمعیت‌های مختلف
- مطالعه تطبیقی نظام‌های مدیریت بحران سلامت در کشورهای مختلف
- بررسی تجربیات بین‌المللی در حوزه پیشگیری و کنترل اجتماعی آسیب‌های ناشی از شبکه‌های اجتماعی

۳- توجیه علمی و بین‌المللی:

این اولویت‌ها بر اساس:

- چارچوب مفهومی WHO درباره عوامل اجتماعی سلامت
- اهداف توسعه پایدار (SDGs) سازمان ملل، به‌ویژه هدف ۳ (سلامت و رفاه) و هدف ۱۰ (کاهش نابرابری)
- راهبرد جهانی عدالت در سلامت و تجربیات موفق کشورها
- نیازهای شناسایی‌شده در اسناد بالادستی کشور (مانند سند ملی پیشگیری و کنترل بیماری‌های غیرواگیر)
- شواهد موجود از مطالعات بین‌المللی در حوزه نابرابری‌های سلامت
- تجربیات جهانی در مدیریت بحران‌های سلامت و تأثیرات اجتماعی-سیاسی بر سلامت

۴- نکات اجرایی برای مرکز:

- فازبندی تحقیقات: شروع از مطالعات توصیفی و سپس مداخله‌ای
- تأکید بر پژوهش‌های کاربردی با قابلیت تبدیل به سیاست و برنامه
- اولویت‌دهی به موضوعاتی که داده و شواهد اولیه در استان موجود است
- ترکیب روش‌های کمی و کیفی برای درک عمیق‌تر مسائل
- همکاری با مراکز، سازمان‌ها و صنایع استانی و کشوری برای طراحی و اجرای پژوهش‌های کاربردی، مداخلات مبتنی بر شواهد و برنامه‌های ارتقای سلامت.
- همکاری با مراکز بین‌المللی برای یادگیری از تجربیات جهانی
- توجه ویژه به گروه‌های آسیب‌پذیر و طراحی پژوهش‌های مشارکتی با آنان
- ایجاد بانک اطلاعاتی یکپارچه از شاخص‌های عوامل اجتماعی سلامت در استان